

RAAP-NOTITIE 1540

Plangebied Visvijvers te Gendt

Gemeente Lingewaard

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard

Titel: Plangebied Visvijvers te Gendt, gemeente Lingewaard; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: februari 2006

Auteur: *drs. A.M.V. Meij*

Projectcode: LIVG

Bestandsnaam: N01540-LIVG.qxd

Projectleider: drs. A.M.V. Meij

Projectmedewerker: drs. N.M.J.E. Boemaars

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 16059

Autorisatie: drs. E. Heunks

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2006

RAAP Archeologisch adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van gemeente Lingewaard heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 21 februari 2006 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de toekomstige bodemingrepen in plangebied Visvijvers te Gendt in de gemeente Lingewaard. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het onderzoek zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen in het plangebied. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van gemeente Lingewaard heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 21 februari 2006 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de geplande afgraving ten behoeve van de aanleg van visvijvers met parkeerplaatsen en de bouw van een tuinhuisje te Gendt in de gemeente Lingewaard. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (circa 1 ha) ligt buiten de bebouwde kom, ten noordwesten van Gendt en grenst aan de Zandvoort (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 40D van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 193.700/432.850. Ten tijde van het onderzoek bestond het plangebied uit grasland, bebouwing en een visvijver.

1.3 Onderzoeksoptzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd (vanaf 1 maart 2006 gaat de ROB op in de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschappen en Monumentenzorg [RACM]).

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt in een landschap met holocene fluviatiele afzettingen waarvan de jongste bestaan uit oeverafzettingen op stroomgordelafzettingen (RGD, 1990). Deze stroomgordelafzettingen bestaan uit beddingafzettingen van de Zandvoortse stroomgordel. Dit betreft een prehistorische rivierloop waarvan de beginfasedatering op basis van onder andere ¹⁴C-dateringen is gesteld op circa 1240 voor Chr. Deze stroomgordel is actief gebleven tot circa 20 na Chr. (Berendsen & Stouthamer, 2001).

Volgens de zanddieptekaart ligt het plangebied op deze stroomgordel, waarbij de top van het beddingzand tussen 0 en 1,0 m -Mv ligt (Berendsen e.a., 2001).

Op de geomorfologische kaart (schaal 1:50.000) ligt het plangebied op een rivieroeverwal (RGD/Stiboka, 1985).

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door een hoge dichtheid aan archeologische vindplaatsen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze vindplaatsen liggen, evenals als het plangebied, op de Zandvoortse stroomgordel en hebben onder andere betrekking op een nederzettingsterrein uit de periode IJzertijd t/m Romeinse tijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 3520)

en een nederzettingsterrein uit de periode Vroege t/m Late Middeleeuwen (ARCHIS-monumentnummer 3890). Het laatstgenoemde nederzettingsterrein betreft een terrein van hoge archeologische waarde. De genoemde archeologische vindplaatsen vallen buiten het kaartbeeld van figuur 1.

Archeologische verwachting

Volgens de Archeologische Beleidsadvieskaart van de gemeente Lingewaard (Willemse, 2004) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische vindplaatsen. Deze hoge verwachting is gebaseerd op de hoge dichtheid aan archeologische vindplaatsen op de Zandvoortse stroomgordel, samenhangend met de gunstige fysieke omstandigheden voor bewoning in het verleden (hoog en droog gelegen, hoge natuurlijke bodemvruchtbaarheid). Op grond hiervan en van de overige resultaten van het bureauonderzoek gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 9 boringen verricht in drie oost-west georiënteerde raaien (figuur 1). De afstand tussen de raaien bedroeg 35 en 40 m. De afstand tussen de boringen in een raai bedroeg 50 m. De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Verspreid over het hele plangebied hebben intensieve bodemverstoringen plaatsgevonden. Het oppervlak wordt gekenmerkt door steilranden, kuilen en bulten als gevolg van vergravingen ten behoeve van de aanleg van visvijvers waarmee men, voorafgaand aan onderhavig onderzoek, reeds begonnen was. Over het gehele onderzochte oppervlak hebben niet alleen vergravingen plaatsgevonden, maar is tevens zand opgebracht dat uit de gegraven vijvers vrij kwam. Deze activiteiten hebben ertoe geleid dat in een groot gedeelte van het plangebied de top van het oorspronkelijk bodemprofiel is verdwenen.

Verspreid over het plangebied gaat het verstoorde bodemprofiel op circa 60 cm -Mv over in een restant oeverafzettingen bestaand uit zandige klei. Op een gemiddelde diepte van 85 cm -Mv gaan deze oeverafzettingen over in beddingafzettingen bestaand uit matig grof zand. Op circa 95 cm -Mv bestaan de beddingafzettingen uit (zeer) grof zand. Deze beddingafzettingen behoren tot de Zandvoortse stroomgordel.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.
Derhalve is er geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Ondanks de hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode IJzertijd tot en met Late Middeleeuwen (zie § 2.2) zijn tijdens het onderzoek geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen in het plangebied. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Tenslotte maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988, artikel 47).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., E.L.J.H. Faessen & H.F.J. Kempen**, 2001. *Zand in Banen. Zanddiepte-attentiekarten van het Gelders rivierengebied*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- RGD**, 1990. *Concept geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad Arnhem West*. Rijks Geologische Dienst, Lochem.
- RGD/Stiboka**, 1985. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 40 Arnhem*. Rijks Geologische Dienst/Stichting voor Bodemkartering, Haarlem/Wageningen.
- Tol, A., e.a.**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Willemse, N.W.**, 2004. Gemeente Lingewaard: een archeologische beleidsadvieskaart. *RAAP-rapport 978*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
-Mv	beneden maaiveld
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschappen en Monumentenzorg
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

¹⁴C-datering	(ook wel C14- of C ¹⁴ -datering) bepaling van gehalte aan radio-actieve koolstof ¹⁴ C van organisch materiaal (hout, houtskool, veen, schelpen e.d.) waaruit de ¹⁴ C-ouderdom kan worden afgeleid. Deze ouderdom wordt opgegeven in jaren vóór 1950 na Chr. (jaren BP) met daaraan toegevoegd de aan de meting verbonden mogelijke afwijking (standaarddeviatie).
fluviaal	Door rivieren gevormd, afgezet.
Holoceen	Jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste IJstijd: ca. 8800 jaar voor Chr. tot heden).
oeverafzetting	Rug langs een rivier, bestaande uit overwegend kleiafzettingen.
Prehistorie	Dat deel van de geschiedenis waarvan geen geschreven bronnen bewaard zijn gebleven.
stroomgordel	Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).

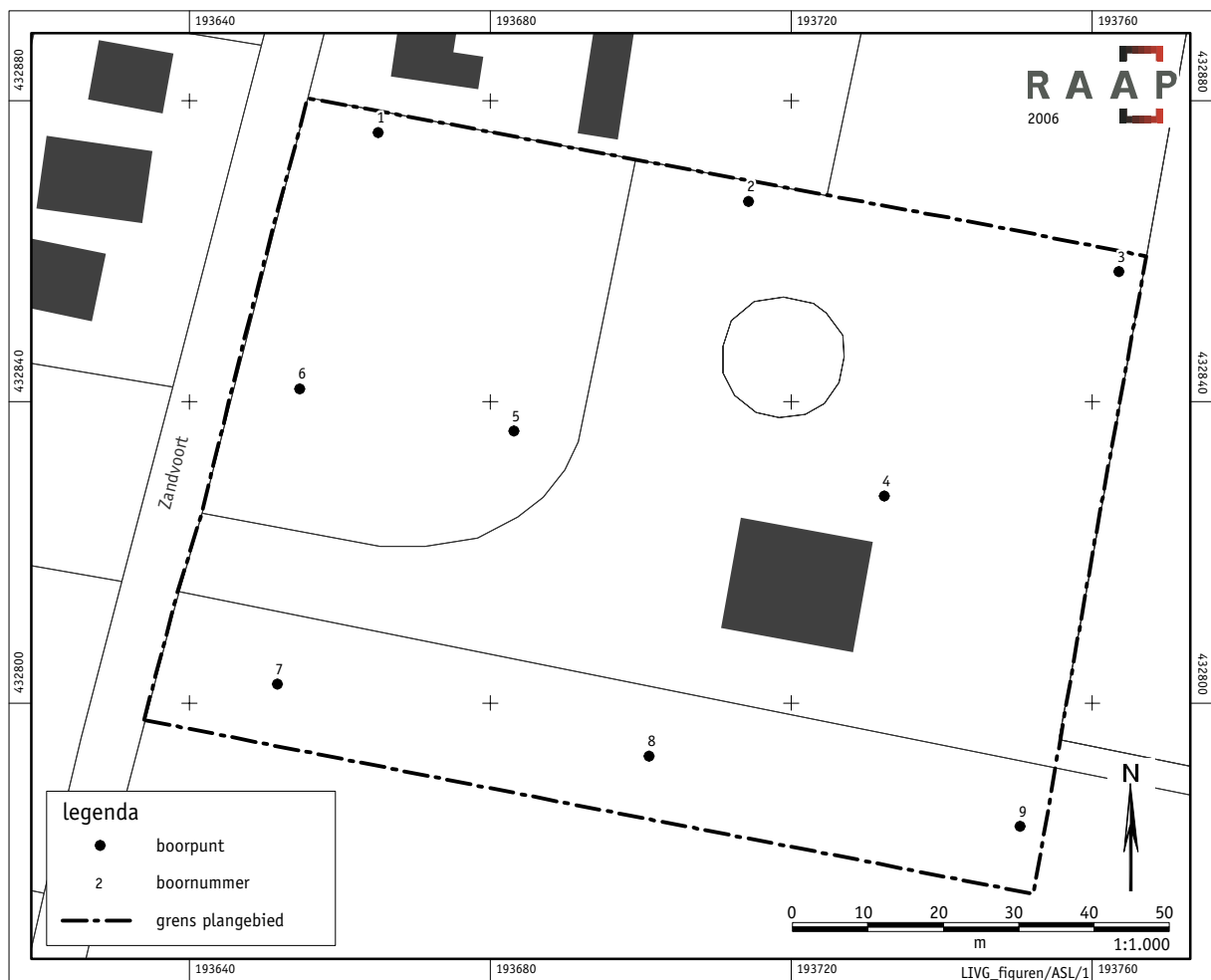
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.